

Multatuli Museum Nieuwsbrief

Korsjespoortsteeg 20

1015 AR Amsterdam

T 020-638 1938

info@multatuli-museum.nl

multatuli-museum.nl

multatuli-online.nl

oktober 2025

Beste Multatuliaan,

In deze nieuwsbrief willen wij uw aandacht vooral vestigen op de op 7 november 2025 te openen tentoonstelling '50 jaar Multatuli-Museum in Het Geboortehuis Korsjespoortsteeg 20 Amsterdam'. Dit is de eerste tentoonstelling die door de dit jaar opgerichte Museumcommissie is georganiseerd, een commissie die geheel bestaat uit leden/vrijwilligers van Genootschap en Museum. Ook de rol van de heer en mevrouw Roelfsema in het behoud van het geboortehuis en het vastleggen van zijn bestemming komt uitgebreid aan de orde.

De nieuwsbrief bevat verder een artikel van Eep Francken over de Afrikaanse vertaling van de Max Havelaar. Op de planning stond ook een interview met Prof. dr. Jacqueline Bel -de in maart benoemde vicevoorzitter-, die vanaf maart volgend jaar de nieuwe voorzitter van het Multatuli Genootschap wordt. Maar door vakantie en drukke werkzaamheden is dat interview er nog niet van gekomen. Dat stellen we dus uit tot een volgende nieuwsbrief.

Het derde onderwerp waarvoor wij uw speciale attentie vragen is de verwerving van een

Omvangrijke collectie 'Havelaars', die ons is geschonken door een lid van ons genootschap, tevens eigenaar van een boekenantiquariaat.

Tenslotte kunnen wij u mededelen dat de financiële slagkracht van het Genootschap/Museum aanzienlijk is verbeterd dankzij een erfenis van een niet bij het genootschap bekende Multatuli-bewonderaar, alsmede dankzij een zeer genereus legaat van het in november vorig jaar overleden lid Gerard Koopman. Een en ander betekent dat wij beter in staat zullen zijn om weerstand te bieden aan het gure Nederlandse culturele klimaat.

Met vriendelijke groet,

Het Bestuur van het Multatuli Genootschap

Agenda

Museumnacht 1 november 2025

Net als voorgaande jaren doet het Multatuli-Museum ook dit jaar mee met de Museumnacht, een initiatief bedoeld om jongeren van 18-35 jaar kennis te laten maken met musea bij hen in de buurt en zo ook meer bezoekers naar de musea te lokken. Van 19.00 tot 02.00 is het museum publiek geopend. Het thema is dit jaar "kwakzalverij". Vrijwilligers zullen op hun eigen wijze Idee 140 voorlezen. In de 19de eeuw stond er een nieuwe theologische stroming op: de Moderne Theologie. Theologen probeerden de traditionele christelijke leer te verzoenen met de nieuwe ideeën van de tijd. Multatuli vond dat kwakzalverij. Bezoekers kunnen een wonderdokter consulteren die alle ziektes verhelpt met een wonderzalfje: Multatuli-zalf. En bij vertrek mogen ze een handje Hollowaypillen meenemen.

Tentoonstelling 50 jaar Multatuli-Museum vanaf 7 november 2025

Dit jaar viert het Multatuli-Museum dat het 50 jaar gevestigd is in het rijksmonument aan de Korsjespoortsteeg 20 in Amsterdam, het geboortehuis van Eduard Douwes Dekker. Ter gelegenheid hiervan organiseert het Multatuli Genootschap een speciale tentoonstelling. De tentoonstelling toont documenten en objecten uit het archief van het museum, waaronder: het

oudste koopcontract van het pand uit 1639, een briefje van Multatuli's weduwe waarin zij schrijft dat Multatuli onaangenaam verrast was toen hij vernam in de Korsjespoortsteeg te zijn geboren, en een kopie van de geboorteakte van Multatuli, waaruit blijkt dat zijn echte naam niet Eduard Douwes Dekker was... Er wordt aandacht besteed aan de hoogtepunten van de afgelopen 50 jaar, zoals: de lancering van de website multatuli-online, de publicatie van de Volledige Werken, K. ter Laan's Multatuli-encyclopedie, de eerste volledige biografie van Multatuli en de eerste biografie van Multatuli's tweede echtgenote Maria (Mimi) Frederika Cornelia Hamminck Schepel. De tentoonstelling is ook een eerbetoon aan de heer en mevrouw Roelfsema. Multatuli-bewonderaar C.G. Roelfsema kocht het geboortehuis in 1943. In 1955 verkocht hij het aan de gemeente Amsterdam, met de voorwaarde dat er een Multatuli-Museum zou komen. Zijn echtgenote J.A. Roelfsema-Tenge werd een legendarische conservator van het museum.

De Novemberlezing 2025 van het Multatuli Genootschap vindt plaats op zondag 9 november. Locatie: Uilenburgersynagoge, Nieuwe Uilenburgerstraat 91, 1011 LM Amsterdam

U ontvangt separaat hiervan een persoonlijke uitnodiging.

Een hele kleurenwaaier van Max Havelaars

De laatste druk van de Max Havelaar waar Multatuli nog zelf aan meegewerkt heeft, is de 5de uit 1881. Hij wijzigde de spelling van de boektitel in: Max Havelaar, of de Koffi-veilingen der Nederlandsche Handel-Maatschappij, bracht een aantal wijzigingen in de tekst aan en voegde nogmaals een groot aantal noten toe. Moderne uitgaven zijn bijna allemaal op de 5de druk gebaseerd. Opvallend aan deze

editie is dat de exemplaren verkocht werden in verschillende omslagkleuren. Het is vaak geprobeerd te achterhalen in welke kleuren allemaal, maar dat is niemand ooit gelukt. Dankzij een genereuze schenking van René Hesselink van het Utrechtse antiquariaat Hinderickx & Winderickx beschikt het museum nu over een serie 5de drukken van de Max Havelaar in alle kleuren van de regenboog. Daarnaast omvatte de schenking enkele eerste drukken, enkele zeer zeldzame drukken en zelfs enkele onbekende (buitenlandse) drukken. Een geweldige verrijking van het boekenbezit van het museum.

René toont trots zijn verzameling, de 5de drukken staan op de bovenste plank.

Ena Jansen op bezoek in het Multatulimuseum

My vertaling in Afrikaans van die beroemdste Nederlandse roman, die Max Havelaar (1860), het vandag formeel onderdeel geword van die Multatuli-museum. Oud-kollega en emeritus hoogleraar Olf Praamstra en Klaas Schoenmaker, penningmeester van die Multatuli Genootschap, het my en 'n groep vriende rondgelei in die huis waar die skrywer in 1820 gebore is. Die chaise longue waarop hy gesterf het en die urn met sy as (hy is die eerste Nederlander wat veras is) word met sy biblioteek en eksemplare van die bykans 50 vertalings van sy beroemde boek in die Korsjespoortsteeg in Amsterdam bewaar.

<https://www.multatuli-museum.nl/> (klik links bo by die strepies)

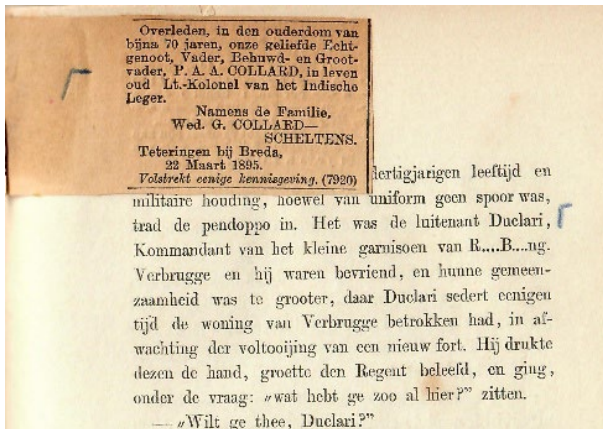

Foto's: Elize Zorgman en Ingrid Glorie
Uitgewer: Protea Boekhuis Nicol Stassen

Uit het boekenbezit van het museum

Het Multatuli-Museum bezit meerdere exemplaren van de eerste druk van de Max Havelaar. In een van de exemplaren is op de pagina waar luitenant Duclari wordt geïntroduceerd (hoofdstuk 6) een over lijdensbericht ingeplakt. Kennisgeving dat

P.A.A. Collard is overleden. Collard heeft model gestaan voor Duclari.

Overleden, in den ouderdom van bijna 70 jaren, onze geliefde Echtgenoot, Vader, Behuwd*- en Grootvader, P.A.A. COLLARD, in leven oud Lt.-Kolonel van het Indische Leger.

Namens de Familie,
Wed. G. COLLARD-
SCHELTENS.

Teteringen bij Breda,
29 maart 1895.

Volstrekt eenige kennisgeving.

Multatuli heeft Collard later nog eens ontmoet. Samen zijn ze op bezoek geweest bij Van Hemert (kontroleur Verbrugge in de *MH*), die aan hersenverweking leed en schreiend tegen Multatuli aan viel. Collard nam zitting in wat de laatste Multatuli-commissie zou zijn, die van 1882. Tot teleurstelling van Multatuli heeft hij noch Van Hemert zich nooit uitgelaten over de *Max Havelaar*.

*: Behuwdvader = schoonvader.

Max Havelaar voor nieuwe lezers (door Eep Francken)

Ergens in mei belandde ik op één dag op twee Zuid-Afrikaanse vliegvelden. Natuurlijk keek ik even bij het winkeltje in bladen, snoep en boeken, en wat denk je: op beide airports 'Max Havelaar' te koop! Dankzij het stuk van Wium van Zyl in

'Over Multatuli' 59 kende ik de multatuliaan C. Louis Leipoldt, zijn leerlinge Elsa Joubert en de bijzondere relatie van Zuid-Afrika en Multatuli, maar dit was toch wel een verrassing.

In een vorige nieuwsbrief lazen we dat Max Havelaar nu weer in Zuid-Afrika verkrijgbaar is dankzij Ena Jansen. Zij heeft de eerste vertaling in het Afrikaans gemaakt. Afrikaanstaligen kunnen Nederlandse boeken best lezen, evengoed als Nederlandstaligen boeken in het Afrikaans, maar die moeite doen we meestal niet (meer). Op Afrikaanse scholen onderwees men lange tijd Nederlandse literatuur, maar die tijd is voorbij. Het Nederlandse onderwijs in het Afrikaans beperkte zich vroeger meestal tot 'Sarie Marais', maar dat kent menigeen ook niet meer. We worden steeds afhankelijker van onze vertalers. De goede vertaler is een figuur van het grootste belang.

Ena Jansen heeft een plan. Zij geeft Afrikaanstaligen die lezen, toegang tot mooie Nederlandse literatuur, in het bijzonder tot boeken die iets te maken hebben met een voor Zuid-Afrika en Nederland wezenlijk vraagstuk, in beide landen veelbesproken en veelvuldig overdacht: met het kolonialisme.

Zulke boeken vindt ze in de Indische literatuur. Zij begon met 'De tienduizend dingen' van Maria Dermoût, het fijnzinnigste wat in onze koloniale literatuur te vinden is. Nu volgt 'Max Havelaar', honderd jaar ouder maar nog steeds in druk, het meest besproken boek, het meest bediscussieerd, in alle Nederlandse canon-verkiezingen steevast bovenaan.

De Nederlandse koloniale geschiedenis is in Zuid-Afrika grotendeels onbekend. Jansen geeft bij haar boek dan ook een flinke inleiding en vooral voor dat stuk vraag ik hier de aandacht van de nieuwsbrieflezer. Eerst frist zij de

herinnering op aan de VOC, Nederlands-Indië, de Japanse bezetting, Indonesië enzovoort en tekent zij de hoofdlijn van het koloniale systeem in de tijd van Dekker en Havelaar: het bekende bestuur met de twee lagen. Op deze openingszinnen volgt de hoofdzaak: een betoog waarin zij het eigen karakter van het boek zoekt in twee richtingen.

Het belang van *'Max Havelaar'* ligt in het onderwerp, behalve in de actualiteit van 1860 ook in het thema van alle tijden: 'magsdrif en hebsug'. En in de genuanceerde behandeling ervan, want Multatuli wilde het kolonialisme niet uitroeien, maar 'slechts' hervormen, en toch noemt Pramoedya Ananta Toer *'Max Havelaar'* ook met een zeker recht: 'the book that killed colonialism'.

Maar dat belang ligt evenzeer in Multatuli's schrijverschap. Jansen spreekt over de bijzondere bouw van de roman, over de alter ego's van Dekker, over de rol van het pak van Sjaalman, over 'Saïdjah' in verband met fictie/werkelijkheid, en over de stoet van vertellers. Multatuli steunde daarbij op zijn sublieme stijl, hield al zijn paarden met bravoure in het goede spoor en schreef een roman die onze literatuur verder bracht en waaraan men zelfs nu nog nauwelijks voorbij kan gaan.

Jansen legt dat allemaal glashelder uit, met als slotsom dat we *'Max Havelaar'* beter niet kunnen lezen vanwege het interessante onderwerp en ook niet als getuigschrift van een geweldig schrijverschap, maar dat het gaat om die twee hoedanigheden gezamenlijk, verbonden met elkaar, elkaar versterkend.

Heb ik helemaal geen kritiek? Toch wel. Die betreft... de kritiek, de aanmerkingen op *'Max Havelaar'*. Jansen vermeldt dat Multatuli niet alleen lof maar ook kritische reacties kreeg, en krijgt. Maar haar enige voorbeeld is de veroordeling: 'onleesbare baksteen' van Christiaan Weijts. Dat is

jammer, want er zijn over dit boek heel wat interessantere kritische noten gekraakt. Qua kritiek heeft Max Havelaar dus recht op beter, maar dat doet geen afbreuk aan mijn beoordeling van Jansens introductie: uitstekend. Deze introductie vormt een voorbeeld voor volgende Havelaar-uitgaven.

Wist u dat?

Samen Max Havelaar lezen

Bij de Volksuniversiteit van Amsterdam kun je dit jaar een cursus Max Havelaar volgen. De cursus wordt gegeven door Olf Praamstra en Hans Huijzer en begint eind oktober.

Van de site van de volksuniversiteit:

Multatuli, pseudoniem van Eduard Douwes Dekker, schreef in 1859 in minder dan een maand op een slecht verwarmd zolderkamertje in Brussel "Max Havelaar of de Koffie-veilingen der Nederlandsche Handel-Maatschappij". Een boek dat na publicatie in 1860 een zekere rilling door het land deed gaan, nadien nog vele herdrukken beleefde en in vele talen is vertaald. In de huidige canon van de Nederlandse letterkunde staan Multatuli en zijn Havelaar niet voor niets nummer 1.

Bij rondleidingen in het Multatuli Museum hebben wij gemerkt dat veel bezoekers de Havelaar òf heel lang geleden òf maar zeer gedeeltelijk òf helemaal niet hebben gelezen. Het doel van de cursus is om de tekst te lezen, te analyseren en te bespreken, maar ook om aandacht te besteden aan de wijze waarop het boek tot stand is gekomen, de achtergronden daarvan en aan de receptie van het boek. Het Multatuli Museum, gevestigd in het geboortehuis van Eduard Douwes Dekker, is daarvoor de uitgelezen plaats. Om een goed gesprek op gang te laten komen is het aantal deelnemers beperkt tot tien.

Boek: Cursisten worden verzocht het boek Max Havelaar zelf aan te schaffen. Iedere druk vanaf de vijfde door Multatuli herziene druk is goed, als diens "Aantekeningen en ophelderingen" na de tekst maar zijn opgenomen.

Tip: Kijk ook eens op boekwinkeltjes.nl of download de tekst van dbnl.org, bijvoorbeeld de editie van Annemarie Kets-Vree. (Niet bruikbaar is de hertaling van de Havelaar door Gijsbert van Es; hoe loffelijk ook.)

Planning: 5 lessen van 1,5 uur met een kwartier pauze

Les 1: vooraf lezen Hfst. 1-4 (33 p)

Les 2: vooraf lezen Hfst. 5-10 (70 pp)

Les 3: vooraf lezen Hfst. 11-15 (67 pp)

Les 4: vooraf Hfst. 16-20 (52 pp)

Les 5: het slot - de receptie van Havelaar

Geef je snel op!

Zoekplaatjes

Uit: Nrc, 4/6/25

MEERGRONDEN NIEUWS

Van: Meergonden.nl

Wilt u meer weten over Multatuli?

Bezoek de website Multatuli.Online.

Deze website bevat een schat aan informatie over Multatuli, zijn leven, zijn boeken, zijn tijdgenoten, enz.

Uitgelicht: Multatuli's brieven. Deze afdeling bevat brieven die Multatuli schreef aan personen en instellingen. Ook de brieven die hij ontving zijn hier te lezen en brieven die óver hem geschreven zijn. Deze brieven zijn oorspronkelijk verschenen in Multatuli's *Volledige Werken* in de delen 8 t/m 25. Toegevoegd zijn een groot aantal nagekomen brieven die teruggevonden zijn na het verschijnen van de laatste delen van de *Volledige Werken* in 1995.

Lid worden van het Multatuli Genootschap?

Als lid ontvangt u het jaarboek *Over Multatuli* en heeft u gratis toegang tot het Multatuli Museum. In het voorjaar vindt de jaarvergadering plaats, met na de pauze lezingen door interessante gasten. In het najaar is er een tweede bijeenkomst, ook met lezingen (zie de agenda van deze nieuwsbrief.) Het lidmaatschap bedraagt slechts € 35,- per jaar. Bij interesse of voor meer informatie kunt u een e-mail sturen naar:

info@multatuli-museum.nl

